

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА
АУДИТУ**

КАФЕДРА ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ

ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
(назва навчальної дисципліни)

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 051 «Економіка»

освітньо-професійної програми «Прикладна статистика та бізнес-аналітика»

Київ
2022 рік

Методичні рекомендації для виконання практичних занять з дисципліни «Економічний аналіз» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» / Укладач Л.С. Новіченко. Київ: НАСОА, 2022. 61 с.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри обліку, аудиту та оподаткування. Протокол від «30» серпня 2022 року, №1.

Розглянуто та рекомендовано Вченою Радою обліково-статистичного факультету НАСОА. Протокол від «31» серпня 2022 року, № 1.

Рецензенти:

1. Костирко Р.О., професор Національного центру обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту, д.е.н., професор.

2. Юрченко О.А. проректор з науково-педагогічної та виховної роботи, директор Фахового коледжу бізнесу та аналітики, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, к.е.н., доцент.

ЗМІСТ

1.	Загальні положення.....	5
2.	Тематика семінарських і практичних занять.....	7
3.	Ситуаційні завдання, задачі та вправи за кожною темою, які розглядаються на практичних заняттях з навчальної дисципліни.....	10
4.	Рекомендована література.....	60

1. Загальні положення

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни “Економічний аналіз” полягає в формуванні теоретичних знань та набуті студентами практичних навичок з організації та методики здійснення економічного аналізу результатів діяльності підприємства, засвоєння прогресивних форм і техніки економічних розрахунків, формування висновків та пропозицій щодо покращення економічного стану підприємства, усвідомлення ролі економічного аналізу у сучасних умовах господарювання, а також вирішення аналітичних завдань, сформованих різними користувачами в процесі управління підприємством.

1.2. Завдання вивчення навчальної дисципліни: вивчення методичних прийомів економічного аналізу, технології їх застосування для вирішення аналітичних завдань, що формуються власником та потребами управління, набуття вмінь документального оформлення результатів проведених аналітичних досліджень, формулювання обґрунтованих аналітичних висновків та подальших напрямів підвищення .

1.3. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- предмет, зміст, завдання і види економічного аналізу;
- методи економічного аналізу та особливості їх застосування при проведенні аналітичних досліджень;
- порядок формування інформаційної бази економічного аналізу;
- методичні положення проведення факторного аналізу;
- методику здійснення аналізу виробництва продукції, робіт і послуг;
- методику проведення аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці;
- порядок використання методичних прийомів і способів аналізу в процесі проведення аналізу матеріальних ресурсів підприємства;
- методику проведення аналізу прибутку і рентабельності;
- порядок проведення загальної оцінки фінансово-майнового стану підприємства.

вміти:

- визначати мету та завдання проведення економічного аналізу, розробляти програму та систематизувати етапи його проведення;
- здійснювати підбір необхідної інформації за даними бухгалтерського обліку, фінансової та статистичної звітності для потреб проведення аналітичних дослідження;
- аналізувати основні показники господарської діяльності підприємства;

– складати аналітичні огляди, формулювати висновки, рекомендації і практичні пропозиції на основі проведеного аналізу показників діяльності підприємства;

– аналізувати узгодженість фінансових і виробничих показників при розробці політики економічної поведінки підприємства на ринку.

1.4. Найменування компетентностей, формування яких забезпечує вивчення навчальної дисципліни:

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків

1.5. Програмні результати навчання:

ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН 11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН 13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПРН 19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.

ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН 22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

2. Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми та плани занять
1	2
1	<p>Тема 1. Предмет, об'єкт і види економічного аналізу</p> <p>План</p> <p>1.1. Економічний аналіз: сутність та роль в управлінні підприємством.</p> <p>1.2. Предмет економічного аналізу.</p> <p>1.3. Об'єкти, принципи та завдання економічного аналізу</p> <p>1.4. Види та напрями аналізу господарської діяльності.</p> <p>1.5. Організація аналітичної роботи на підприємстві: принципи, форми і методи.</p> <p>1.6. Основні етапи і послідовність проведення аналізу господарської діяльності.</p>
2	<p>Тема 2. Методичний інструментарій економічного аналізу</p> <p>План</p> <p>2.1. Методичний прийом порівняння в аналітичних дослідженнях: особливості застосування.</p> <p>2.2. Використання абсолютних, відносних та середніх величин в аналізі господарської діяльності.</p> <p>2.3. Побудова рядів динаміки.</p> <p>2.4. Прийоми графічного та табличного відображення аналітичних даних</p>
3	<p>Тема 3. Методика факторного аналізу</p> <p>План</p> <p>3.1. Класифікація факторів для потреб економічного аналізу.</p> <p>3.2. Моделювання факторних систем.</p> <p>3.3. Способи виміру впливу факторів в детермінованому аналізі.</p> <p>3.4. Способи виміру впливу факторів в стохастичному аналізі</p>
4	<p>Тема 4. Аналіз виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг</p> <p>План</p> <p>4.1. Аналіз асортименту і структури продукції.</p> <p>4.2. Аналіз комплектності і ритмічності випуску продукції.</p> <p>4.3. Аналіз якості продукції.</p> <p>4.4. Оцінка виконання зобов'язань по поставкам продукції</p> <p>4.5. Підрахунок резервів росту обсягу виробництва продукції</p>

1	2
5	<p>Тема 5. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності їх використання</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>5.1. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами. 5.2. Аналіз використання робочого часу. 5.3. Аналіз показників продуктивності праці. 5.4. Аналіз формування і використання фонду оплати праці.</p>
6	<p>Тема 6. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>6.1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. 6.2. Індивідуальні показники аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів. 6.3. Узагальнюючі показники аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів.</p>
7	<p>Тема 7. Аналіз використання основних засобів та нематеріальних активів підприємства</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>7.1. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами. 7.2. Аналіз технічного стану та ефективності використання основних засобів. 7.3. Аналіз нематеріальних активів</p>
8	<p>Тема 8. Аналіз витрат та собівартості виробленої продукції</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>8.1. Оцінка динаміки та структури витрат. 8.2. Аналіз прямих та накладних витрат підприємства. 8.3. Визначення резервів зниження собівартості продукції. 8.4. Аналіз реалізації продукції та оцінка впливу факторів на її зміну.</p>
9	<p>Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності та загальна оцінка фінансово-майнового стану підприємства</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>9.1. Аналіз і оцінка рівня та динаміки показників прибутку. 9.2. Методика факторного аналізу прибутку. 9.3. Аналіз валового прибутку від реалізації продукції. 9.4. Аналіз рівня беззбитковості. 9.5. Аналіз рентабельності підприємства 9.6. Комплексна експрес-оцінка фінансово-майнового стану підприємства</p>

1	2
10	<p>Тема 10. Діагностика ризику банкрутства та впливу інфляції на прийняття рішень фінансового характеру</p> <p style="text-align: center;">План</p> <p>10.1. Аналітична діагностика можливого банкрутства</p> <p>10.2. Напрями економічного аналізу ймовірності банкрутства підприємства</p> <p>10.2. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.</p> <p>10.3. Методи прогнозування можливого банкрутства</p>
Разом	

3. Ситуаційні завдання, задачі та вправи за кожною темою, які розглядаються на практичних заняттях з навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, об'єкт і види економічного аналізу

План

- 1.1. Економічний аналіз: сутність та роль в управлінні підприємством.
- 1.2. Предмет економічного аналізу.
- 1.3. Об'єкти, принципи та завдання економічного аналізу
- 1.4. Види та напрями аналізу господарської діяльності.
- 1.5. Організація аналітичної роботи на підприємстві: принципи, форми і методи.
- 1.6. Основні етапи і послідовність проведення аналізу господарської діяльності.

Питання для самоконтролю знань:

1. Наведіть визначення поняття «економічний аналіз»?
2. В чому полягає мета економічного аналізу?
3. На яких рівнях управління економікою проводиться економічний аналіз?
4. Який існує взаємозв'язок економічного аналізу та підсистем управління підприємством?
5. Охарактеризуйте зміст економічного аналізу як науки.
6. Наведіть перелік об'єктів економічного аналізу?
7. Назвіть ознаки класифікації видів економічного аналізу?
8. Які основні етапи проведення аналізу господарської діяльності?

Тести для перевірки знань

1. Дослідження процесів та явищ господарської діяльності в їх взаємозв'язку та взаємообумовленості, виявлення непродуктивних витрат трудових, матеріальних, фінансових ресурсів з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень це:

- а) зміст економічного аналізу;
- б) предмет економічного аналізу;
- в) функції економічного аналізу.

2. Аналіз виступає у діалектичній суперечливій єдності з методом:

- а) індукції;

- б) дедукції;
- в) синтезу.

3. *Головне завдання економічного аналізу полягає у:*

- а) наданні інформації для прийняття управлінських рішень в сфері підвищення економічної ефективності виробництва та продажу продукції;
- б) прогнозуванні очікуваних результатів господарської діяльності і виявлення резервів невикористаних можливостей зростання виробництва і зниження собівартості продукції;
- в) формуванні завдань та напрямів стратегічного розвитку діяльності підприємства.

4. *Оцінка результатів діяльності підприємства в частині виконання планових показників та використання наявних можливостей:*

- а) функція економічного аналізу;
- б) принцип економічного аналізу;
- в) завдання економічного аналізу.

5. *Визначення відповідності стану економічної системи її цільовим параметрам функціонування та потенційним можливостям – це:*

- а) оціночна функція;
- б) діагностична функція;
- в) інформаційна функція.

6. *Виявлення невикористаних резервів і потенційних можливостей зміни та розвитку економічної системи, обґрунтування механізмів їх мобілізації – це:*

- а) оціночна функція;
- б) діагностична функція;
- в) пошукова функція.

7. *Об'єктами економічного аналізу є*

- а) собівартість продукції;
- б) обсяг виробництва та пролажу продукції;
- в) правильна відповідь а і б.

8. *Користувачами інформації, яка надається системою аналітичних досліджень на підприємстві є:*

- а) внутрішні і зовнішні користувачі;
- б) виключно банківські установи та кредитори;
- в) переважно власники та управлінський персонал.

9. За повнотою охоплення об'єктів аналіз може бути:

- а) суцільний;
- б) несуцільний;
- в) вибірковий.

10. Який вид аналізу пов'язаний із вивченням господарських процесів, що вже відбулися:

- а) ретроспективний;
- б) поточний;
- в) перспективний.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 1.1

Необхідно:

Навести пояснення змісту основоположних принципів економічного аналізу як науки (табл. 1.1).

Дані для виконання:

Таблиця 1.1

Зміст принципів економічного аналізу як науки

№ з/п	Назва принципу	Характеристика
1	Актуальності	
2	Комплексності	
3	Системності	
4	Ефективності	
5	Оперативності	
6	Об'єктивності	

Завдання 1.2

Необхідно:

Вставити назву функції економічного аналізу відповідно до наведеного трактування їх змісту.

Дані для виконання:

1. Суть _____ функції полягає у визначенні змісту економічного явища і процесів та їх стану.

2. _____ функція полягає у визначені можливих змін економічних явищ і процесів.

3. _____ функція полягає у визначені резервів можливого впливу на економічні явища і процеси.

Завдання 1.3

Необхідно:

Розкрити зміст видів економічного аналізу:

- а) внутрішній аналіз;
- б) зовнішній аналіз;
- в) суцільний аналіз;
- г) вибірковий аналіз;
- д) тематичний аналіз;
- е) комплексний аналіз.

Завдання 1.4

Необхідно:

Навести формули розрахунку основних показників діяльності підприємства, зазначити основні джерела інформації для їх розрахунку. Відповідь оформити у вигляді таблиці 1.2.

Дані для виконання:

Таблиця 1.2

Основні показники діяльності підприємства та їх коротка характеристика

<i>№ з/п</i>	<i>Показники</i>	<i>Формула розрахунку</i>	<i>Значення показника</i>	<i>Джерела інформації</i>
1	Чистий дохід			
2	Валовий прибуток			
3	Фондовіддача			
4	Рентабельність продукції			
5	Коефіцієнт покриття			
6	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів			
7	Матеріломісткість			

Завдання 1.5*Необхідно*

Визначити невідомі показники (табл. 1.3). Пояснити порядок їх розрахунку, назвати можливі причини змін, що відбулися, їх вплив на результати господарської діяльності підприємства. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

*Дані для виконання:**Таблиця 1.3***Вихідні дані по підприємству ТОВ “Мрія”**

<i>№ з/п</i>	<i>Показники</i>	<i>Од. вим.</i>	<i>I-й квартал</i>	<i>II-й квартал</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1	Валовий прибуток	тис. грн	240	320
2	Собівартість реалізованої продукції	?	1200	?
3	Середньорічна вартість оборотних засобів	?	?	800
4	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	3,8	?
5	Тривалість одного обороту оборотних засобів	Дні	?	40

Завдання 1.6*Необхідно*

Визначити невідомі показники (табл. 1.4). Пояснити порядок їх розрахунку, назвати можливі причини змін, що відбулися, їх вплив на результати господарської діяльності підприємства. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

*Дані для виконання:**Таблиця 1.4***Вихідні дані по підприємству ТОВ “Магнолія”**

<i>№ з/п</i>	<i>Показники</i>	<i>Од. вим.</i>	<i>I-й квартал</i>	<i>II-й квартал</i>
1	Чистий дохід	тис. грн	680	920
2	Собівартість реалізованої продукції	?	365	?
3	Середньорічна вартість оборотних засобів	?	?	800
4	Середньорічна вартість основних засобів	?	3,8	?
5	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	?	?	40
6	Тривалість одного обороту оборотних засобів	Дні	25	18
7	Фондовіддача	?	1,6	?
8	Фондомісткість	?	?	0,58
9	Середньоспискова чисельність працюючих	чол.	102	96
10	Продуктивність праці	?	?	?

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9]

Допоміжна: [1, 3, 4, 5, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 2. Методичний інструментарій економічного аналізу

План

2.1. Методичний прийом порівняння в аналітичних дослідженнях: особливості застосування.

2.2. Використання абсолютних, відносних та середніх величин в аналізі господарської діяльності.

2.3. Побудова рядів динаміки.

2.4. Прийоми графічного та табличного відображення аналітичних даних

Питання для самоконтролю знань:

1. Надайте трактування терміну «метод».

2. Які ознаки методу економічного аналізу вам відомі?

3. Назвіть види абсолютних показників та надайте їх коротку характеристику.

4. Які статистичні методи використовуються в процесі здійснення аналітичних досліджень?

5. Поясніть порядок проведення аналізу динаміки економічних явищ.

5. Яким чином використовуються середні величини в економічному аналізі?

6. Порядок використання методу групування в економічному аналізі.

7. Які типи графіків ви знаєте? Надайте їх основну характеристику.

8. Що таке балансовий метод та який порядок його використання в аналізі?

Тести для перевірки знань

1. Співвідношення величини явища з величиною будь-якого іншого явища або з величиною цього явища, але взятою за інший час або за іншим об'єктом, відображають:

- а) відносні величини;
- б) абсолютні величини;
- в) середні величини.

2. Показник, що розраховується як різниця між двома рівнями динамічного ряду, називається:

- а) абсолютний приріст;
- б) темп приросту;
- в) темп зростання.

3. Групування якісно однорідних економічних явищ за ознакою подібності їх економічної природи це:

- а) структурні групування;
- б) аналітичні групування;
- в) типологічні групування.

4. Порівняння фактичних даних з плановими проводиться для:

- а) визначення ступеня виконання плану;
- б) виявлення невикористаних резервів;
- в) перевірки обґрунтованості планових показників.

5. Співвідношення частин цілого між собою характеризують:

- а) відносні величини структури;
- б) відносні величини ефективності;
- в) відносні величини координації.

6. Шляхи, способи та засоби пізнання дійсності, сукупність органічно пов'язаних принципів і прийомів дослідження різноманітних явищ це:

- а) метод;
- б) фактор;
- в) резерв.

7. Яка відносна величина показує співвідношення одноіменних показників, які відносяться до різних об'єктів або територій?

- а) структури;
- б) інтенсивності;
- в) порівняння.

8. Залежно від часового періоду отримання числових характеристик досліджуваних явищ показники поділяються на:

- а) перспективні та ретроспективні;
- б) динамічні та статичні;
- в) моментні та інтервальні.

9. За формою графічних образів розрізняють такі типи графіків:

- а) крапкові та лінійні;
- б) площинні та об'ємні;
- в) правильна відповідь а і б.

10. За способом побудови графіки поділяються на:

- а) інформаційні;
- б) площинні;
- в) картограми.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 2.1

Необхідно:

Охарактеризувати евристичні методи економічного аналізу, наведені в табл. 2.1. Навести переваги та недоліки їх застосування в процесі здійснення аналітичних досліджень.

Дані для виконання:

Таблиця 2.1

Евристичні методи економічного аналізу

Евристичні методи аналізу – це логічні прийоми збору і обробки інформації групою фахівців, які дозволяють отримати якісні характеристики суб'єкта господарювання. Вони поділяються на оціночні та пошукові.	
<i>Види евристичних методів економічного аналізу</i>	
Оціночні методи	Пошукові методи
Метод експертних оцінок	Функціонально-вартісний аналіз
Метод бальної оцінки	Метод мозкового штурму
Метод інтерв'ювання	Методи ділових ігор
Метод Дельфі	Метод асоціацій та аналогій
Метод парних порівнянь	Метод колективного блокноту

Завдання 2.2

Необхідно:

Пов'язати основні графічні прийоми аналізу з їх змістом. Для цього проставити праворуч від номера відповідну літеру.

Дані для виконання:

<i>Графічні прийоми</i>	<i>Зміст прийому</i>
1. Аналітичні ___	А. Можна віднести графіки порівнянь
2. Інформаційні ___	Б. Показують зростання ознаки, динаміку розвитку і структуру явища
3. Ілюстративні ___	В. Графічне зображення, що наочно у вигляді певних геометричних фігур показує співвідношення між різними величинами, які порівнюються
4. Діаграми ___	Г. Географічне зображення, на якому розмір об'єктів або відстані залежать від показника, відмінного від площі або дистанції
5. Картограми ___	Д. Це графіки групувань взаємозв'язку і рядів розподілу

Завдання 2.3*Необхідно:*

Обчислити відносні показники: виконання плану, планового завдання, динаміки, структури; координації, порівняння (табл. 2.2). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Таблиця 2.2

Вихідні дані по підприємствах ТОВ “Офіс” та ТОВ “Канцтовари”

Вид продукції	ТОВ “Офіс”			ТОВ “Канцтовари”	
	I-й рік	II-й рік		I-й рік	II-й рік
		план	факт		
Папір офісний	356,7	340,5	330,9	295,6	300,2
Картон білий	340,5	360,0	337,9	425,8	415,3
Папір для фліпчартів	422,4	445,7	485,9	378,5	412,5
Картон кольоровий	379,9	403,0	398,9	416,8	397,9

Завдання 2.4*Необхідно:*

Визначити середню собівартість одиниці продукції «Календар настільний» для трьох підприємств разом.

Дані для виконання:

Загальні витрати на виробництво продукції підприємства й собівартість одиниці продукції «Календар настільний» на трьох підприємствах характеризуються такими даними (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Назва підприємства	Витрати виробництва, тис. грн.	Собівартість одиниці продукції, грн.
ТОВ «Папірус»	3500,00	90,00
ТОВ «Офіс»	2890,00	73,00
ТОВ «Канцтовари»	3120,00	86,50

Завдання 2.5*Необхідно:*

Обчислити базисні та ланцюгові характеристики динаміки: абсолютні прирости і темпи приросту, абсолютні значення 1% приросту (табл. 2.4). Показати взаємозв'язок названих характеристик. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Таблиця 2.4

**Динаміка собівартості реалізованої готової продукції на
ТОВ “ФранкоПак”, тис. грн.**

<i>Рік</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
Собівартість реалізованої продукції	4890,4	4970,00	4760,3	5250,8	5460,6	5600,2	5325,1

Завдання 2.6

Необхідно:

Обчислити базисні та ланцюгові характеристики динаміки: абсолютні прирости і темпи приросту, темп зростання (табл. 2.5). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Таблиця 2.5

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Дніпро-М”, грн

<i>Квартал року</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Планові обсяги реалізації продукції	4098	4320	4560	4430
Фактичні обсяги реалізації продукції	4210	4280	4589	4500
Базисний абсолютний приріст	?	?	?	?
Ланцюговий абсолютний приріст	?	?	?	?
Базисний темп приросту	?	?	?	?
Ланцюговий темп приросту	?	?	?	?
Базисний темп зростання	?	?	?	?
Ланцюговий темп зростання	?	?	?	?

Завдання 2.7.

Необхідно:

Проаналізувати структуру поліграфічних виробів підприємства (табл. 2.6). Оцінити структурні зрушення (відхилення пунктів структури), їх причини та наслідки. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Вихідні дані по підприємству ТОВ “МАГІС”, грн

<i>Поліграфічна продукція</i>	<i>I півріччя</i>	<i>II півріччя</i>
Інформаційні каталоги	2490	2546
Рекламні постери	6700	7400
Презентаційні брошури	4230	4100
Плакати	1500	1300
Голографічні етикетки	1200	980
Самоклеючі етикетки	780	856
Усього	?	?

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9]

Допоміжна: [1, 2, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 3. Методика факторного аналізу**План**

- 3.1. Класифікація факторів для потреб економічного аналізу.
- 3.2. Моделювання факторних систем.
- 3.3. Способи виміру впливу факторів в детермінованому аналізі.
- 3.4. Способи виміру впливу факторів в стохастичному аналізі

Питання для самоконтролю знань:

1. Наведіть визначення терміну “факторний аналіз”. З якою метою він проводиться?
2. Наведіть класифікацію факторів в економічному аналізі.
3. Які види факторного аналізу можуть проводитися при аналітичних дослідженнях?
4. Охарактеризуйте основні завдання факторного аналізу господарської діяльності.
5. Назвіть види моделей, які можуть застосовуватися в процесі проведення детермінованого факторного аналізу.
6. Охарактеризувати прийоми побудови детермінованих факторних моделей.
7. Надайте перелік способів виміру впливу факторів в детермінованому аналізі.

8. Особливості проведення стохастичного факторного аналізу.

Тести для перевірки знань

1. Факторний аналіз – це:

- а) порівняння звітних даних з плановими показниками;
- б) розрахунок величини впливу факторів на зміну результативного показника;
- в) оптимізація варіантів прийняття.

2. Для визначення впливу факторів у всіх типах детермінованих факторних моделей використовується:

- а) спосіб пропорційного поділу;
- б) спосіб відносних різниць;
- в) спосіб ланцюгових підстановок.

3. Якщо зв'язок факторів з результативним показником має функціональний характер, то це:

- а) детермінований аналіз;
- б) стохастичний аналіз;
- в) статистичний аналіз.

4. Факторами, що не підлягають кількісній оцінці, є:

- а) суб'єктивні;
- б) параметричні;
- в) непараметричні.

5. Кратна залежність результативного показника від факторів може бути представлена у вигляді:

- а) $Y = x_1 + x_2 + \dots + x_n$;
- б) $Y = x_1/x_2$;
- в) $Y = x_1 \times x_2 \times \dots \times x_n$.

6. Рентабельність собівартості продукції підприємства відображає така факторна модель:

- а) мультиплікативна;
- б) кратна;
- с) комбінована.

7. Модель, що застосовується у факторному аналізі, якщо результативний показник є добутком декількох факторів:

- а) адитивна;
- б) мультиплікативна;
- в) комбінована.

8. Модель, що застосовується у факторному аналізі, якщо результативний показник є сумою декількох факторів:

- а) адитивна;
- б) мультиплікативна;
- в) комбінована.

9. Методичними прийомами, що застосовуються у факторному аналізі прибутку, є:

- а) елімінування;
- б) методичний прийом балансового узагальнення;
- в) дисконтування грошових потоків.

10. Елімінування – означає виключити вплив на величину результативного показника:

- а) одного фактора;
- б) всіх факторів, крім одного;
- в) двох і більше факторів.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 3.1

Необхідно:

Зазначити, які з наведених способів виміру впливу факторів використовуються в детермінованому та стохастичному аналізі.

<i>Способи виміру впливу факторів</i>	
А. дисперсійний	Є. ланцюгових підстановок
Б. часткової участі	Ж. абсолютних різниць
В. багатовимірний факторний	З. відносних різниць
Г. інтегральний	И. кореляційний
Д. логарифмічний	Й. індексний
Е. кластерний	К. пропорційного ділення
<i>Вид факторного аналізу</i>	
Детермінований факторний аналіз	Стохастичний факторний аналіз

Завдання 3.2*Необхідно:*

Визначити правильну послідовність етапів проведення факторного аналізу. Для цього необхідно поставити цифру, яка відповідатиме етапу проведення факторного аналізу, а також навести результат виконання кожного етапу (табл. 3.1).

*Дані для виконання:**Таблиця 3.1***Основні етапи проведення факторного аналізу**

Номер етапу	Зміст етапу	Результат виконання етапу
	Визначення форми залежності між факторами та результативним показником	
	Вибір факторів, які спричиняють вплив на досліджувані результативні показники; їх класифікація та систематизація	
	Розрахунок впливу факторів та оцінка ролі кожного з них у зміні величини результативного показника	
	Формування висновків за результатами проведеного факторного аналізу	
	Моделювання взаємозв'язків між результативними і факторними показниками	

Завдання 3.3*Необхідно:*

Побудувати факторну модель фондівіддачі і розрахувати вплив факторів на зміну результативного показника способом ланцюгових підстановок (табл. 3.2). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

*Дані для виконання:**Таблиця 3.2***Вихідні дані по підприємству ТОВ “”**

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
Чистий дохід, тис. грн.	56800	61200	?	?
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	3400	4300	?	?

Завдання 3.3*Необхідно:*

Побудувати факторну модель валового прибутку і розрахувати вплив факторів на його зміну способом ланцюгових підстановок (табл. 3.3). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

*Дані для виконання:**Таблиця 3.3***Вихідні дані по підприємству ТОВ “Мегаполіс”**

Показник	Значення показника	
	2021 р.	2022 р.
Обсяг продажу, шт.	1000	900
Ціна виробу, грн	?	240
Собівартість виробу, грн	140	?
Валовий прибуток, грн	30000	36000

Завдання 3.4*Необхідно:*

Побудувати факторну модель матеріаловіддачі і розрахувати вплив факторів на її зміну (табл. 3.4). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

*Дані для виконання:**Таблиця 3.4***Вихідні дані по підприємству ТОВ “Мегаполіс”**

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	67000	89000	?	?
Матеріальні витрати, тис.грн.	5680	6790	?	?
Матеріаловіддача	?	?	?	?

Завдання 3.5*Необхідно:*

Побудувати факторну модель рентабельності капіталу і обчислити вплив факторів на зміну її рівня за всіма можливими способами (табл. 3.5). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Таблиця 3.5

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Хіт Мол”

<i>Показник</i>	<i>Минулий рік</i>	<i>Звітний рік</i>
Загальний прибуток, тис. грн	3000	4320
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	3600	4080
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн	2400	3120

Завдання 3.6*Необхідно*

Побудувати мультиплікативну модель результативного показника і розрахувати вплив факторів на його зміну способом ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць (табл. 3.6). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 3.6

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Ромашка”

<i>Показники</i>	<i>I-й квартал</i>	<i>I-й квартал</i>	<i>Відхилення</i>	
			<i>+ / -</i>	<i>%</i>
Обсяг реалізованої продукції, шт.	4215	3652		
Ціна реалізованої продукції, грн	44	45		

Завдання 3.7*Необхідно*

Визначити результативний показник (табл. 3.7), виявити вплив факторів на зміну результативного показника способом часткової участі, визначити позитивні та негативні зміни факторів, з'ясувати їх причини та резерви господарювання. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 3.7

Вихідні дані по підприємству ТОВ “ДБК Постач”, тис. грн

<i>Показники</i>	<i>I -й рік</i>	<i>II -й рік</i>
Валовий прибуток (ВП)	123,4	136,0
Собівартість реалізованої продукції (Св), у т.ч.:	96,0	98,6
- матеріальні витрати (МВ)	55,0	58,6
- витрати на оплату праці (ОП)	21,0	22,4
- відрахування на соціальні заходи (СЗ)	8,0	8,4
- амортизація (А)	12,0	9,2

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9]

Допоміжна: [1, 2, 3, 6, 7, 8, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 4. Аналіз виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг

План

- 4.1. Аналіз асортименту і структури продукції.
- 4.2. Аналіз комплектності і ритмічності випуску продукції.
- 4.3. Аналіз якості продукції.
- 4.4. Оцінка виконання зобов'язань по поставкам продукції
- 4.5. Підрахунок резервів росту обсягу виробництва продукції

Питання для самоконтролю знань:

1. Надайте визначення понять «валова продукція», «товарна продукція».
2. Назвіть основні завдання аналізу обсягу виробництва та реалізації продукції.
3. Які основні показники обсягу виробництва і реалізації продукції?
4. Перелік об'єктів аналізу обсягу виробництва та реалізації продукції.
5. Назвіть основні джерела інформації для аналізу виробництва та реалізації продукції.
6. Порядок здійснення оцінки виконання виробничої програми.
7. Які основні показники розраховуються при аналізі асортименту і структури продукції?
8. Назвіть основні показники, які використовуються для аналізу ритмічності виробництва.
9. Охарактеризуйте порядок здійснення аналізу ритмічності випуску продукції.
10. Основні етапи та показники аналізу якості продукції.

Тести для перевірки знань

1. Об'єктами аналізу виробництва та продажу продукції є:

- а) обсяг виробництва;
- б) показники ефективності використання основних засобів;

в) показники трудових ресурсів.

2. *Оцінка виконання виробничої програми за асортиментом базується на порівнянні фактичного та запланованого випуску продукції, включеної у:*

- а) план виробництва
- б) план продажу продукції;
- в) номенклатуру.

3. *Невиконання програми хоча б за одним об'єктом асортименту спричиняє:*

- а) відхилення планових показників від звітних;
- б) невиконання в цілому за асортиментом;
- в) відхилення в частині виконання плану з реалізації продукції.

4. *Товарна продукція відрізняється від валової тим, що в неї:*

- а) не включаються залишки незавершеного виробництва;
- б) включаються залишки незавершеного виробництва;
- в) правильна відповідь відсутня.

5. *Коефіцієнт асортиментності – це:*

- а) відношення фактичного випуску продукції до планового;
- б) відношення планового випуску продукції до фактичного;
- в) відношення фактичного випуску у межах плану до планового.

6. *До прямих показників, що використовуються для оцінки виконання плану з ритмічності, відносять:*

- а) коефіцієнт ритмічності, коефіцієнт варіації, коефіцієнт аритмічності;
- б) наявність доплат за понаднормові роботи, втрати від браку, оплата штрафів за недопоставку та несвоєчасне відвантаження продукції;
- в) власний варіант відповіді.

7. *Коефіцієнт ритмічності розраховується як відношення:*

- а) загального фактичного випуску продукції до загального планового випуску продукції;
- б) обсягу продукції, який зараховано у виконання плану з ритмічності, до фактичного випуску продукції;
- в) власний варіант відповіді.

8. *До непрямих показників якості продукції належать:*

- а) кількість і вартість гарантійних ремонтів у розрахунку на один вибір;
- б) корисність;

в) питома вага нової продукції в загальному її випуску.

9. До індивідуальних показників якості продукції належать:

- а) кількість і вартість гарантійних ремонтів у розрахунку на один вибір;
- б) сортність;
- в) питома вага продукції, що експортується.

10. До зовнішніх причин аритмічності належать:

- а) дефіцит енергетичних ресурсів;
- б) перебої та проблеми із постанням сировини та матеріалів для виробництва;
- в) правильна відповідь а і б.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 4.1

Необхідно:

Вставити пропущені слова в узагальнюючих показниках оцінки якості продукції.

Дані для виконання:

1. Питома вага _____ продукції в загальному її виробництві.
2. Питома вага _____ вищої категорії якості.
3. Середньозважений _____ продукції.
4. Середній _____ сортності.
5. Питома _____ сертифікованої продукції.

Завдання 4.2

Необхідно:

Серед наведеного переліку причин зміни асортименту продукції оберіть зовнішні та внутрішні причини недовиконання плану з асортименту.

Дані для виконання:

Кон'юнктура ринку; нестача електроенергії та перебої в газопостачанні; зміна попиту на окремі види продукції; незадовільний стан матеріально-технічного забезпечення; низька культура виробництва; невчасне введення в дію виробничих потужностей підприємства з незалежних від нього причин; простої обладнання з вини працівника; недоліки в організації виробництва; незадовільний технічний стан обладнання та високий рівень його зношеності; аварії в системі водопостачання; недоліки в системі управління і матеріального стимулювання

Завдання 4.3*Необхідно:*

Наочно зобразити етапи забракованої продукції, що є непрямим показником якості продукції.

Дані для виконання:

Представити та зобразити наочно:

- а) послідовність проведення аналізу втрат від браку;
- б) показники, які розраховуються в процесі проведення аналізу втрат від браку.

Завдання 4.4*Необхідно:*

Розрахувати вплив структурних зрушень на обсяг виробництва продукції (табл. 4.1). Результати розрахунку оформити у вигляді табл. 4.2. Зробити відповідні висновки.

Дані для виконання:

Таблиця 4.1

Вихідні дані по підприємству ТОВ "Прометр"

№ з/п	Види продукції	Обсяг виробництва продукції, тис. грн.	
		план	факт
1	Лампи розжарювання	2350	2500
2	Люмінесцентні лампи	2410	2780
3	Галогенні лампи	1590	1200
4	Світлодіодні лампи	5300	4569
5	Газорозрядні лампи	4680	4300

Таблиця 4.2

Аналіз асортименту продукції

Вид продукції	Обсяг виробництва продукції, грн.		Питома вага, %		Відхилення			Виконання плану, %	Обсяг про дукції, зарахован ий у виконання плану з асортим енту, грн
	план	факт	план	факт	+ / -	%	П.с.		
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9

А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Всього									

Завдання 4.5

Необхідно

Проаналізувати ритмічність виробництва продукції за кварталами (табл. 4.3, табл. 4.4). Розрахувати коефіцієнт ритмічності та варіації, показник аритмічності, а також обсяг продукції, який зараховано у виконання плану з ритмічності; визначити втрачені можливості підприємства з виробництва продукції у зв'язку з неритмічною роботою за різними способами, оцінити, які з використаних способів розрахунку дають точніші результати; вказати причини, які, на Вашу думку, призвели до аритмічності, розподілити їх на зовнішні та внутрішні. Розробити конкретні заходи щодо усунення причин неритмічної роботи підприємства.

Дані для виконання:

Таблиця 4.3

Вихідні дані по підприємству ТОВ "Промінь"

Періоди	Обсяги виробництва продукції, грн	
	план	факт
I-й квартал	7800	9670
II-й квартал	7800	6020
III-й квартал	7800	7670
IV-й квартал	7800	8590

Таблиця 4.4

Аналіз ритмічності виробництва продукції

Періоди	Обсяги виробництва продукції, грн.		Питома вага, %		Відхилення			Обсяг продукції, зарахований у виконання плану з ритмічності, грн.
	план	факт	план	факт	+ / -	%	пунктів структури	
А	1	2	3	4	5	6	7	8

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9]

Допоміжна: [1, 6, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 5. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та ефективності їх використання

План

5.1. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами.

5.2. Аналіз використання робочого часу.

5.3. Аналіз показників продуктивності праці.

5.4. Аналіз формування і використання фонду оплати праці.

Питання для самоконтролю знань:

1. Обґрунтуйте актуальність та значення проведення аналізу трудових ресурсів.
2. Назвіть основні напрями та завдання аналізу трудових ресурсів.
3. Які показники використовуються в процесі аналізу складу та структури трудових ресурсів.
4. За якими напрямами та показниками проводиться аналіз якісної структури трудового потенціалу підприємства.
5. Які показники визначають при аналізі руху трудових ресурсів?
6. Охарактеризуйте фактори, які впливають на зростання та зниження продуктивності праці.
7. Назвіть систему показників, які визначають рівень продуктивності праці.
8. Які показники відображають інтенсивність праці?
9. Порядок проведення аналізу використання робочого часу.
10. Основні завдання аналізу формування і використання фонду оплати праці.

Тести для перевірки знань

1. Наявна робоча сила підприємства в даний період це:

- а) трудові ресурси;
- б) працівники підприємства;
- в) робітники підприємства.

2. Структура трудових ресурсів це:

- а) кількість працівників за категоріями персоналу;

б) відсоткове співвідношення різних категорій працівників в їхній загальній кількості;

в) відсоткове відношення кількості керівників до загальної кількості персоналу.

3. Ефективність використання трудових ресурсів характеризується:

а) оплатою праці;

б) продуктивністю праці;

в) тривалістю праці.

4. Яка закономірність у співвідношенні темпів зростання продуктивності праці та середньої заробітної плати?

а) темпи зростання середньої заробітної плати та продуктивності праці повинні бути однаковими

б) темпи зростання середньої заробітної плати повинні випереджати темпи зростання продуктивності праці

в) темпи зростання продуктивності праці повинні випереджати темпи зростання середньої заробітної плати.

5. Стабільність кадрів визначається порівнянням коефіцієнтів:

а) вибуття і прийому;

б) плинності і прийому;

в) загального обороту і вибуття.

6. Коефіцієнт плинності кадрів розраховують як:

а) відношення кількості прийнятого на роботу персоналу до середньоспискової чисельності персоналу

б) відношення кількості працівників, які вибули за період з причин, що характеризують надлишковий оборот до середньоспискової чисельності працюючих за цей же період

в) відношення різниці між кількістю працівників, які прийняли на роботу та кількістю працівників, що звільнилися, до середньоспискової чисельності персоналу.

7. До інтенсивних трудових факторів відносять:

а) чисельність робітників виробничих підрозділів;

б) розширення зон обслуговування;

в) удосконалення організації виробництва та праці.

8. Показник, що розраховується шляхом ділення обсягу продукції у вартісному вираженні на середньосписову чисельність працівників це:

- а) фонд робочого часу;
- б) продуктивність праці;
- в) виробіток.

9. Показник продуктивності праці знаходиться в прямій залежності від показників:

- а) фондівіддачі та фондоозброєності;
- б) чистого доходу та собівартості реалізованої продукції;
- в) матеріаломісткості та матеріаловіддачі.

10. Непродуктивні витрати робочого часу складаються із:

- а) втрат робочого часу внаслідок виникнення браку;
- б) витрат робочого часу, пов'язаних з відхиленнями від технологічного процесу;
- в) правильна відповідь а і б.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 5.1

Необхідно:

Здійснити поділ показників за групами для оцінки рівня продуктивності праці.

Дані для виконання:

<i>Групи показників для оцінки рівня продуктивності праці</i>	<i>Характеристика</i>
Узагальнюючі показники	Середньорічний, середньоденний і середньогодинний виробіток продукції одним робітником
	Витрати часу на виробництво одиниці продукції окремого виду або трудомісткість продукції
Часткові показники	Випуск продукції певного виду в натуральному вираженні за 1 люд./день або 1 люд./год
Допоміжні показники	Витрати часу на виконання одиниці певного виду робіт
	Обсяг виконання робіт за одиницю часу

Завдання 5.2

Необхідно:

Пов'язати формули із визначенням їх змісту. Для цього проставити праворуч від номера відповідну літеру.

Дані для виконання:

<i>Поняття</i>	<i>Зміст поняття</i>
1. Продуктивність праці __	А. Кількість виробленої продукції за одиницю часу або кількість продукції, яка припадає на одного середньооблікового працівника або робітника за рік, квартал, місяць. Він вимірюється відношенням кількості виробленої продукції до величини робочого часу, витраченого на його виробництво
2. Виробіток __	Б. Відношення обсягу виробленої продукції до затрат праці (середньооблікової чисельності персоналу)
3. Трудомісткість __	В. Кількість продукції (обсяг робіт, послуг) у грошовому або натуральному виразі, що виробляється одним працюючим за одиницю робочого часу або кількість робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці продукції
4. Середньоспискова чисельність штатних працівників __	Ж. Показник, який характеризує затрати часу на одиницю продукції

Завдання 5.3

Необхідно:

Провести аналіз динаміки середньосписової чисельності штатних працівників підприємства.

Дані для виконання:

Таблиця 5.1

Динаміка чисельності штатних працівників ТОВ “Оренд-сервіс”, осіб

<i>Рік</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
Чисельність персоналу, осіб	367	370	356	369	373	370	371

Завдання 5.3

Необхідно:

Провести аналіз структури фонду оплати праці працівників підприємства (табл. 5.2). Зробити відповідні висновки та зазначити основні фактори, що зумовлюють виникнення відповідних структурних зрушень.

Дані для виконання:

Відомості щодо фонду оплати праці працівників підприємства

№ з/п	Складові фонду оплати праці	Од. вим.	Минулий рік	Звітний рік
1	Фонд основної заробітної плати	Тис.грн.	56800,00	61200,00
2	Фонд додаткової заробітної плати, в.т.:	Тис.грн.	?	?
2.1.	Надбавки до окладу	Тис.грн.	3200,00	3900,00
2.2.	Премії	Тис.грн.	67800,00	56000,00
3	Інші заохочувальні та компенсаційні виплати	Тис.грн.	8760,00	8890,00
Всього			?	?

Завдання 5.4

Необхідно:

Проаналізувати рух кадрів підприємства. Обчислити коефіцієнти обороту з прийому, звільнення та плинності кадрів (табл. 5.3). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Вихідні дані по підприємству ТОВ "Аграрій", чол.

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1	2	3	4	5
1. Чисельність персоналу на початок періоду	659	647		
2. Прийнято на підприємство	46	51		
3. Вибуло з підприємства, у т.ч.:	57	65		
а) на навчання	12	5		
б) у Збройні сили України	7	3		
в) на пенсію і за іншими поважними причинами	16	22		
г) за власним бажанням	18	34		
д) за порушення трудової дисципліни	5	1		
4. Чисельність персоналу на кінець періоду	647	633		

Продовження табл. 5.3

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
5. Середньоспискова чисельність персоналу, чол. ((п.2+п.4)/2)	?	?		
4. Коефіцієнти:	?	?		
- обороту з прийому (п.2 / п.5)	?	?		
- обороту зі звільнення (п.3 / п.5)	?	?		
- загального обороту ((п.2+п.3) / п.5)	?	?		
- плинності кадрів ((п.3г+п.3д) / п.5)	?	?		

Завдання 5.5*Необхідно:*

Проаналізувати продуктивність праці працівників підприємства (табл. 5.4). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження. Зазначити резерви зростання продуктивності праці на підприємстві.

*Дані для виконання:**Таблиця 5.4***Аналіз продуктивності праці**

<i>Показник</i>	<i>Минулий рік</i>	<i>Звітний рік</i>	<i>Відносне відхилення</i>
Обсяги товарної продукції, тис.грн.	567890,00	890670,00	?
Середньоспискова чисельність працюючих, чол.	360	435	?
Загальна кількість відпрацьованих людино-днів працівниками, год	1298	1305	?
Загальна кількість відпрацьованих людино-годин працівниками, год	34800	36450	?
Продуктивність праці одного працівника, тис.грн/чол (р.1 : р.2)	?	?	?
Середньоденна продуктивність праці одного працівника, тис.грн. (р.1 : р. 3)	?	?	?
Середньогодинна продуктивність праці одного працівника, тис.грн. (р.1 : р. 4)	?	?	?

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9]

Допоміжна: [1, 5, 8, 11, 12]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 6. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

План

6.1. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.

6.2. Індивідуальні показники аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів.

6.3. Узагальнюючі показники аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів.

Питання для самоконтролю знань:

1. Обґрунтуйте необхідність проведення економічного аналізу матеріальних ресурсів.

2. Які об'єкти аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання?

3. Які завдання аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами ви знаєте?

4. Зазначте етапи проведення аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами.

5. Які основні показники розраховуються при аналізі забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами?

6. Назвіть основні показники аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів.

7. Які фактори впливають на показники матеріаловіддачі продукції?

8. Назвіть основні резерви збільшення обсягів матеріальних ресурсів.

Тести для перевірки знань

1. Внутрішніми джерелами формування матеріальних ресурсів підприємства є:

а) скорочення відходів сировини та матеріалів;

б) придбання більшого обсягу матеріальних активів у постачальника;

в) збільшення запасів матеріалів шляхом їх придбання в кредит.

2. Показник, який обчислюється як відношення залишку певного виду матеріальних ресурсів до його середньоденного витрачання це:

а) денна забезпеченість підприємства запасами;

б) квартальна потреба у матеріальних ресурсах конкретного виду;

в) річна потреба в матеріалах.

3. Правильна організація управління матеріальними ресурсами та своєчасний аналіз ефективності їх використання це:

а) умова ритмічності виробництва;

- б) забезпечення ефективності використання робочого часу;
- в) завдання планування матеріальних ресурсів.

4. *Оберіть який з показників не належить до показників оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів:*

- а) матеріаломісткість;
- б) матеріаловіддача;
- в) продуктивність праці.

5. *Завдання, що фіксує гранично допустиму величину витрати конкретного матеріального ресурсу на виробництво одиниці продукції це:*

- а) норма;
- б) резерв;
- в) запас матеріалів.

6. *Річну потребу в основних матеріалах визначають шляхом множення технічно обґрунтованих норм на:*

- а) виробничу програму, включаючи запасні частини;
- б) показники матеріаловіддачі;
- в) норму споживання матеріальних запасів.

7. *До узагальнюючих показників ефективності використання матеріальних ресурсів відносять:*

- а) паливомісткість;
- б) енергоємність;
- в) металомісткість.

8. *Які показники є об'єктами аналізу використання матеріальних ресурсів:*

- а) рівень витрачання матеріальних ресурсів;
- б) резерви використання основних засобів;
- в) обсяг готової продукції.

9. *Визначити, збільшення якого з показників є позитивною тенденцією для діяльності підприємства:*

- а) тривалість обороту оборотних засобів;
- б) матеріаломісткість;
- в) матеріаловіддача.

10. *До узагальнюючих показників оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів належать:*

- а) коефіцієнт використання матеріалів;
- б) паливомісткість продукції;
- в) енергомісткість продукції.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 6.1

Необхідно:

Навести формулу розрахунку відповідно до представленого переліку показників аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів.

Дані для виконання:

<i>№ з/п</i>	<i>Показники аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів</i>	<i>Формула розрахунку</i>
1	Матеріаломісткість	
2	Коефіцієнт використання матеріалів	
3	Питома вага матеріалів у валюті балансу	
4	Паливомісткість	
5	Енергомісткість	

Завдання 6.2

Необхідно:

Зазначити, чи правильно здійснений поділ джерел покриття та забезпечення підприємства матеріальними ресурсами.

Дані для виконання:

<i>Показники покриття та забезпечення матеріальними ресурсами</i>	
<i>Внутрішні</i>	<i>Зовнішні</i>
А. матеріальні ресурси, що надходять від постачальників за укладеними договорами (контрактами)	Д. економія при транспортуванні, зберіганні матеріальних ресурсів
Б. власне виробництво матеріальних ресурсів	Е. додаткове придбання виробничих запасів у постачальників
В. очікувані залишки матеріалів з урахуванням незавершеного виробництва на початок періоду, що аналізується	Ж. придбання матеріальних ресурсів за договорами комісії
Г. зворотні відходи	З. економія при впровадженні новітніх технологічних розробок

Завдання 6.3*Необхідно:*

Провести аналіз забезпеченості підприємства матеріальними запасами відповідно до укладених договорів та внутрішніх джерел покриття потреби у матеріальних ресурсах. Зробити висновки щодо рівня забезпеченості підприємства в джерелах покриття надходження матеріальних ресурсів.

Дані для виконання:

Таблиця 6.1

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Ліндстрем Плюс”, тис.грн.

Матеріальні ресурси	Потреба підприємства	Укладено договорів	Зворотні відходи, які використовуються у виробництві	Відхилення	
				абсолютне	відносне
А	46900	34000	1200		
Б	87600	65400	22200		
В	56300	56000	500		
Д	4507	3000	670		
Всього	?	?	?		

Завдання 6.4*Необхідно:*

Проаналізувати ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства; пояснити, як визначити індивідуальні показники ефективності використання матеріальних ресурсів та розрахувати їх за допомогою наведених даних (табл. 6.2). Визначити коло факторів, що спричинили зміну матеріаломісткості, розрахувати величину їх впливу. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Таблиця 6.2

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Почайна”, грн

Показники	Жовтень	Листопад
Валова продукція	112460	149078
Матеріальні витрати:	69755	93006
– сировина та матеріали	46578	65700
– купівельні комплектуючі вироби, напівфабрикати	15000	18000
– паливо	6665	7757
– енергія	307	580
– інші матеріальні витрати	413	725

Завдання 6.5*Необхідно:*

Проаналізувати ефективність використання матеріальних ресурсів підприємства (табл. 6.3). Визначити резерви підвищення матеріаловіддачі. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

*Дані для виконання:**Таблиця 6.3***Аналіз використання матеріальних ресурсів**

<i>Показник</i>	<i>Минулий рік</i>	<i>Звітний рік</i>	<i>Відхилення</i>	
			<i>абсолютне</i>	<i>відносне</i>
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	43213	47654		
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	27850	28534		
Матеріальні витрати, тис.грн.	19600	20670		
Виробничі матеріальні запаси, тис.грн.	43120	45310		
Матеріаломісткість				
Матеріаловіддача				
Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, %				
Коефіцієнт оборотності виробничих матеріальних запасів				
Тривалість одного обороту виробничих матеріальних запасів, дні				

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9]

Допоміжна: [1, 2, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 7. Аналіз використання основних засобів та нематеріальних активів підприємства**План**

7.1. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами.

7.2. Аналіз технічного стану та ефективності використання основних засобів.

7.3. Аналіз нематеріальних активів

Питання для самоконтролю знань:

1. Надайте визначення поняття «основні засоби».
2. Які є об'єкти аналізу використання основних засобів та нематеріальних активів підприємства?
3. Охарактеризуйте завдання аналізу використання основних засобів підприємства?
4. Наведіть приклади активної та пасивної частин основних засобів.
5. За якими напрямками може проводитись аналіз структури основних засобів та нематеріальних активів?
6. Назвіть основні етапи проведення аналізу забезпеченості підприємства основними засобами.
7. Які показники розраховуються в процесі аналізу технічного стану основних засобів?
8. Які основні показники оцінки ефективності основних засобів вам відомі?

Тести для перевірки знань

1. *Технічний стан основних засобів характеризують:*
 - а) фондомісткість та фондоозброєність;
 - б) коефіцієнти придатності і зносу;
 - в) коефіцієнт оновлення та фондovіддача.
2. *Загальний рівень забезпечення підприємства основними виробничими фондами визначає показник:*
 - а) фондомісткість;
 - б) фондovіддача;
 - в) фондоозброєність.
3. *Розрахунок питомої ваги відповідних показників необоротних активів та вплив кожної складової на результат в цілому здійснюється в процесі аналізу:*
 - а) забезпеченості основними засобами;
 - б) динаміки необоротних активів;
 - в) структури необоротних активів.
4. *Основні засоби, які беруть безпосередню участь у процесі виробництва та прямо впливають на предмети праці це:*
 - а) активна частина;
 - б) пасивна частина;

в) незамортизована частина.

5. На рівень фондівдачі впливають фактори зміни:

- а) обсягу виробництва в натуральному виразі, середньої оптової ціни;
- б) середньоспискової чесельності працівників;
- в) ритмічності виробництва продукції.

6. Які узагальнюючі показники характеризують ефективність використання основних засобів:

- а) обсяг виробництва товарної продукції;
- б) коефіцієнт оборотності обладнання;
- в) фондівдача.

7. Знос основних засобів внаслідок створення нових, прогресивніших і економічно ефективніших машин та устаткування це:

- а) перманентний знос;
- б) моральний знос;
- в) фізичний знос.

8. Коефіцієнт, який показує, скільки в середньому (за вартістю) використовується на підприємстві основних виробничих засобів для виробництва продукції вартістю 1 грн., це:

- а) фондівдача;
- б) фондомісткість;
- в) фондоозброєність.

9. Співвідношення вартості основних засобів, які оновлюються протягом розрахункового періоду, до вартості основних засобів на кінець розрахункового періоду це коефіцієнт:

- а) оновлення;
- б) вибуття;
- в) змінності роботи устаткування.

10. Фондомісткість є величиною зворотною до:

- а) фондівдачі;
- б) коефіцієнту зносу основних засобів;
- в) фондоозброєності.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 7.1

Зазначити зміст основних показників аналізу руху та технічного стану основних засобів

<i>Показники</i>	<i>Зміст та характеристика показника</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
Коефіцієнт зносу на початок року	
Коефіцієнт зносу на кінець року	
Коефіцієнт придатності	
Коефіцієнт оновлення	
Коефіцієнт вибуття	
Частка зданих в операційну оренду основних засобів	
Відсоток взятих в операційну оренду основних засобів	

Завдання 7.2

Необхідно:

Провести аналіз технічного рівня розвитку підприємства та ефективності використання основних засобів (табл. 7.1). Обчислити коефіцієнт зносу та придатності на початок та кінець періоду, коефіцієнти оновлення, вибуття та приросту на початок та кінець періоду.

Дані для виконання:

Таблиця 7.1

Вихідні дані по підприємству ТОВ “ МАЯК ЛТД ”, тис. грн.

<i>Найменування основних засобів</i>	<i>Вартість на початок року</i>	<i>Вартість на кінець року</i>	<i>Знос на початок року</i>	<i>Знос на кінець року</i>	<i>Надійшло за рік</i>	<i>Вибуло за рік</i>
Приміщення офісу	469000	469058	128000	137000	58	0
Автомобіль	15000	10460	7800	7900	2350	6890
Верстат деревообробний	560	490	58	63	0	10

Завдання 7.3*Необхідно:*

Провести аналіз наявності, руху і динаміки основних засобів. Розрахувати коефіцієнти оновлення, приросту, вибуття, зносу, придатності основних засобів (табл. 7.2). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Таблиця 7.2

Вихідні дані по підприємству ТОВ «АБРА», тис. грн

<i>№ з/п</i>	<i>Основні засоби</i>	<i>Наявність на початок року</i>	<i>Надійшло за рік</i>	<i>Вибуло за рік</i>	<i>Наявність на кінець року</i>
1.	Виробничі засоби	?	?	?	?
1.1.	Будинки та споруди	6505	18	174	?
1.2.	Машини та обладнання	?	?	65	?
1.2.1.	Силові машини та обладнання	180	17	–	?
1.2.2.	Робочі машини та обладнання	96	–	?	?
1.3.	Транспортні засоби	658	102	76	?
1.4.	Інструменти, прилади та інвентар	210	–	38	?
2.	Невиробничі основні засоби	1158	–	59	?
Разом		?	?	?	?

Примітка: знос основних засобів складає: на початок року – 3962 тис. грн., на кінець року – 4320 тис. грн.

Завдання 7.3*Необхідно:*

Провести аналіз стану та ефективності використання (табл. 7.3). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 7.3

**Аналіз стану та ефективності використання основних засобів
ТОВ «Вірідан Ком»**

<i>Показник</i>	<i>Минулий рік</i>	<i>Звітний рік</i>	<i>Відхилення</i>	
			<i>Абсолютне, +/-</i>	<i>Відносне, %</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1. Наявність основних засобів на початок року, тис. грн.	45670	58700	?	?
2. Надійшло за рік, тис. грн.	456	860	?	?
3. Вибуло за рік, тис. грн.	187	298	?	?

Продовження табл. 7.3

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
4. Наявність основних засобів на кінець року	?	?	?	?
5. Фондомісткість	?	?	?	?
6. Коефіцієнт зносу основних засобів	?	?	?	?
7. Коефіцієнт придатності основних засобів	?	?	?	?
8. Коефіцієнт оновлення основних засобів	?	?	?	?
9. Коефіцієнт вибуття основних засобів	?	?	?	?
10. Коефіцієнт приросту основних засобів	?	?	?	?
11. Фондовіддача	?	?	?	?

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9]

Допоміжна: [1, 2, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 8. Аналіз витрат та собівартості виробленої продукції

План

- 8.1. Оцінка динаміки та структури витрат.
- 8.2 Аналіз прямих та накладних витрат підприємства.
- 8.3. Визначення резервів зниження собівартості продукції.
- 8.4. Аналіз реалізації продукції та оцінка впливу факторів на її зміну.

Питання для самоконтролю знань:

1. Наведіть трактування терміну «собівартість» та «калькуляція»?
2. Які об'єкти аналіз витрат та собівартості виробленої продукції ви знаєте?
3. Охарактеризуйте завдання аналізу витрат на виробництво, собівартості і реалізації продукції.
4. Які основні показники розраховуються при проведенні аналізу динаміки витрат підприємства?
5. Розкрийте сутність та порядок проведення аналізу обґрунтованості та виконання бюджету витрат операційної діяльності підприємства.

6. Охарактеризуйте порядок здійснення аналізу прямих та накладних витрат підприємства.

7. Які основні резерви зниження собівартості продукції?

8. Назвіть основні способи розрахунку резервів зниження собівартості продукції?

Тести для перевірки знань

1. Як поділяють витрати за видами діяльності?

- а) прямі та непрямі
- б) постійні і змінні.
- в) витрати операційної діяльності, витрати фінансової діяльності, інші витрати звичайної діяльності.

2. Резерви збільшення виробництва продукції виявляють у процесі аналізу:

- а) виконання виробничої програми;
- б) планових витрат за статтями калькуляції;
- в) операційного плану діяльності підприємства.

3.

- а)
- б)
- в)

4. Об'єктами аналізу собівартості є такі показники:

- а) витрати на одну гривню продукції;
- б) собівартість одиниці окремих видів продукції;
- в) правильна відповідь а і б.

5. Які фактори впливають на зміну собівартості одиниці продукції?

- а) зміна структури пропозиції продукції;
- б) зміна обсягу випуску;
- в) зміна цін на ресурси.

6. Загальна сума матеріальних витрат, що включені до собівартості продукції залежить від:

- а) обсягу понесених адміністративних витрат;
- б) рівня матеріальних витрат у собівартості окремих видів продукції;
- в) обсягу понесених витрат на збут продукції.

7. Назвати витрати, що відносяться до непродуктивних:

- а) витрати на утримання будівель, споруд, інвентарю;
- б) витрати на охорону праці;

в) втрати від простоїв.

8. Як збільшення собівартості продукції впливає на прибуток підприємства?

а) прибуток збільшується

б) прибуток зменшується.

в) обсяг випуску продукції зменшується.

9. Основними чинниками зниження собівартості продукції є:

а) підвищення технічного рівня виробництва, впровадження прогресивних технологій.

б) зростання транспортних тарифів;

в) підвищення норм амортизаційних відрахувань.

10. Проведення аналізу непрямих витрат підприємства передбачає вивчення:

а) рівня, динаміки та структури загальноновиробничих витрат;

б) витрат на оплату праці виробничого персоналу;

в) вивчення матеріальних витрат понесених на виробництво продукції.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 8.1

Необхідно:

Розкрити зміст наведених видів аналізу витрат:

а) ретроспективний аналіз витрат;

б) оперативний аналіз витрат;

в) ретроспективний аналіз витрат.

Завдання 8.2

Необхідно:

Визначити, які з наведених факторів є основними джерелами зниження собівартості продукції.

Дані для виконання:

<i>Характеристика факторів та резервів зниження собівартості продукції</i>	<i>Пра-вильно</i>	<i>Непра-вильно</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Закупівля більш дорогих та якісних матеріалів		
Збільшення обсягу виробництва за рахунок повнішого використання виробничих потужностей підприємства		
Зростання оптової ціни продажу продукції		
Скорочення витрат на виробництво продукції за рахунок підвищення рівня продуктивності праці		

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Зниження коефіцієнту оборотності виробничих засобів		
Раціональне використання сировини, матеріалів, електроенергії, палива		
Запобігання виникнення невиробничих витрат, виробничого браку		
Збільшення витрат на опату праці виробничого персоналу		
Виявлення резервів збільшення витрат на збут		

Завдання 8.3

Необхідно:

Проаналізувати склад і динаміку витрат на виробництво продукції підприємства (табл. 8.1). Зробити висновки за результатами здійснених розрахунків.

Дані для виконання:

Таблиця 8.1

Склад і динаміка витрат на виробництво продукції

<i>Елемент витрат</i>	<i>Минулий рік</i>	<i>Звітний рік</i>	<i>Відхилення</i>		
			<i>абсолютне</i>	<i>відносне</i>	<i>П.с.</i>
Матеріальні витрати, тис.грн.	34500	42300	?	?	?
Амортизація основних засобів, тис.грн.	1289	1348	?	?	?
Витрати на оплату праці, тис.грн.	2900	3400	?	?	?
Відрахування на соціальні заходи, тис.грн.	638	748	?	?	?
Інші витрати, тис.грн.	65	98	?	?	?
Собівартість продукції, тис.грн.	?	?	?	?	?
Товарна продукція в діючих оптових цінах звітного року, тис.грн.	46570	56890	?	?	?
Витрати на 1 грн. товарної продукції, тис.грн.	?	?	?	?	?

Завдання 8.4

Необхідно

Провести факторний аналіз непрямих витрат підприємства (табл. 8.2). Проаналізувати фактори, які безпосередньо вплинули на зміну обсягів витрат. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Таблиця 8.2

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Укравтозапчастина”, тис. грн

<i>Показник</i>	<i>I квартал</i>	<i>II квартал</i>
Допоміжні матеріали	290,5	310,1
Заробітна плата працівників цеху	23,2	26,5
Витрати на опалення цеху	2,8	3,2
Орендна плата	6,3	6,4
Витрати на оплату послуг з електропостачання	2,8	2,7
Витрати на оплату послуг з водовідведення	1,8	1,4

Завдання 8.5

Необхідно:

Провести аналіз динаміки та структури адміністративних витрат (табл. 8.3). Зробити відповідні висновки та пропозиції стосовно оптимізації адміністративних витрат на підприємстві.

Дані для виконання:

Таблиця 8.3

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Машзавод”, грн

<i>№ з/п</i>	<i>Адміністративні витрати</i>	<i>Січень</i>	<i>Лютий</i>
1	Витрати на службові відрядження	2900,3	1890,2
2	Придбання канцтоварів	350,4	200,3
3	Амортизація обладнання	109,2	115,7
4	Витрати на оплату праці	18590,00	16780,00
5	Відрахування на соціальні заходи	7064,2	6376,4
Всього		?	?

Примітка: сума адміністративних витрат за березень – 32490,00; квітень – 28745,00; травень – 26740,00; червень – 25463,00; липень – 23500,00; серпень – 34600,00; вересень – 36900,90.

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9]

Допоміжна: [1, 2, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності та загальна оцінка фінансово-майнового стану підприємства

План

- 9.1. Аналіз і оцінка рівня та динаміки показників прибутку.
- 9.2. Методика факторного аналізу прибутку.
- 9.3. Аналіз валового прибутку від реалізації продукції.
- 9.4. Аналіз рівня беззбитковості.
- 9.5. Аналіз рентабельності підприємства
- 9.6. Комплексна експрес-оцінка фінансово-майнового стану підприємства

Питання для самоконтролю знань:

1. Назвіть значення та завдання аналізу прибутку підприємства.
2. Які джерела інформації використовуються в процесі аналізу фінансових результатів діяльності підприємства?
3. Охарактеризуйте фактори, що впливають на величину фінансового результату від основної діяльності.
4. Охарактеризуйте підходи до розрахунку та види рентабельності.
5. Який порядок проведення аналізу рівня беззбитковості?
7. Охарактеризуйте основні показники, що використовуються для розрахунку точки беззбитковості.
8. Назвіть резерви підвищення прибутку підприємства
9. Які фактори негативно впливають на зниження показників рентабельності.

Тести для перевірки знань

1. *Різниця між виручкою від реалізації готової продукції та прямими виробничими витратами це:*
 - а) маржинальний прибуток;
 - б) чистий дохід;
 - в) валовий прибуток.
2. *Відносний показник, який відображає відношення отриманого ефекту (прибутку) до понесених витрат це:*
 - а) рентабельність;
 - б) фондвіддача;
 - в) рентабельність капіталу.
3. *Зона безпеки – це різниця між*

- а) плановим та базисним обсягом виробництва продукції;
- б) фактичним та плановим обсягом прибутку;
- в) фактичним і беззбитковим обсягом продажу.

4. Різниця між чистим доходом від продажу продукції та собівартістю реалізованої продукції це:

- а) загальний прибуток;
- б) валовий прибуток;
- в) чистий прибуток.

5. Факторний аналіз фінансових результатів підприємства розкриває:

- а) вплив окремих факторів на показники фінансових результатів;
- б) структуру доходів та витрат підприємства;
- в) порядок розподілу чистого прибутку.

6. Які з наведених факторів сприяють зростанню чистого прибутку підприємства?

- а) підвищення ставки податку на прибуток;
- б) скорочення ринків продажу продукції;
- в) збільшення обсягів реалізації та ціни продажу готової продукції.

7. Ресурсні показники рентабельності розраховуються, якщо необхідно визначити:

- а) доходність ресурсів або капіталу підприємства;
- б) суму прибутку, яку забезпечують понесені витрати;
- в) прибуток від реалізації продукції підприємства.

8. Показники рентабельності продаж характеризують:

- а) ефективність комерційної діяльності;
- б) ефективність використання доходу;
- в) ефективність надзвичайної діяльності.

9. Рентабельність продажів розраховується як:

- а) відношення виручки від реалізації до прибутку;
- б) відношення прибутку до виручки від реалізації продукції;
- в) відношення прибутку до собівартості продукції.

10. Обсяг реалізації продукції можна збільшити за рахунок:

- а) підвищення норми амортизаційних відрахувань;
- б) зміни політики ціноутворення і збуту;
- в) проведення функціонально-вартісного аналізу продукції.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 9.1

Необхідно:

Визначити, які з наведених завдань належать до завдань аналізу прибутку і рентабельності.

Дані для виконання:

<i>Завдання</i>	<i>Пра- вильно</i>	<i>Непра- вильно</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Оцінка рівня та динаміки собівартості продукції, робіт та послуг		
Аналіз обґрунтованості плану (прогнозу) досягнення певного рівня прибутку і рентабельності		
Аналіз виконання кошторису підприємства		
Оцінка впливу факторів на зміну зношеності основних засобів		
Аналіз і оцінка динаміки показників прибутку і рентабельності		
Аналіз виконання планових показників прибутку і рентабельності		
Визначення та вимір впливу факторів на відхилення прибутку і рентабельності		
Аналіз розподілу і використання прибутку		
Виявлення резервів підвищення фінансових результатів діяльності підприємства та обґрунтування заходів щодо їх мобілізації		
Оцінка резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів		

Завдання 9.2

Необхідно:

Пов'язати основні види рентабельності з порядком їх розрахунку. Для цього проставити ліворуч від номера відповідну літеру.

Дані для виконання:

<i>Принцип аналізу</i>	<i>Зміст принципів аналізу</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
1. Рентабельність продукції__	А. Розраховують діленням прибутку від реалізації продукції, робіт і послуг на суму отриманого чистого доходу
2. Рентабельність продажу__	Б. Це відношення загальної суми прибутку до витрат виробництва і реалізації продукції
3. Рентабельність операційної діяльності__	В. Обчислюється як відношення загальної суми прибутку до середньорічної вартості всього інвестованого капіталу

<i>1</i>	<i>2</i>
4. Рентабельність сукупного капіталу _____	Г. Показує відношення загальної суми прибутку до середньорічної вартості основних і нормованих оборотних засобів
5. Рентабельність виробництва _____	Д. Це відношення прибутку від операційної діяльності до операційних витрат

Завдання 9.3

Проаналізувати структуру доходів підприємства; оцінити структурні зрушення, що відбулися, з'ясувати їх причини та наслідки (табл. 9.1). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 9.1

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Пейпа трейд”, тис. грн

<i>Показники</i>	<i>Роки</i>		
	<i>1-й</i>	<i>2-й</i>	<i>3-й</i>
Загальні доходи від продажу товарів (робіт, послуг)	400566	420580	563000
Доходи від надання фінансових послуг	45632	44122	41256
Доходи від операцій з основними засобами	8900	7500	6500
Доходи з інших джерел та з позареалізаційних операцій	78955	79555	74620
Доходи від врегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості	12500	11450	10895
Доходи від спільної діяльності	4598	3256	5894
Інші види доходів	456	289	129
Разом	?	?	?

Завдання 9.4

Побудувати факторну модель рентабельності продукції і розрахувати вплив факторів на його зміну всіма способами. Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Таблиця 10.2

Вихідні дані по підприємству ТОВ “Омега-Альянс”

<i>Показники</i>	<i>Од. вим.</i>	<i>1 квартал</i>	<i>2 квартал</i>
Обсяг продажу продукції	ц	4018	3161
Собівартість реалізації 1 ц продукції	грн	132,5	145,6
Реалізаційна ціна 1 ц продукції	грн	95,6	120,3

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9, 10]

Допоміжна: [1, 2, 6, 9, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

Тема 10. Діагностика ризику банкрутства та впливу інфляції на прийняття рішень фінансового характеру

План

- 10.1. Аналітична діагностика можливого банкрутства.
- 10.2. Напрями економічного аналізу ймовірності банкрутства підприємства.
- 10.2. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.
- 10.3. Методи прогнозування можливого банкрутства

Питання для самоконтролю знань:

1. Наведіть трактування терміну «діагностика банкрутства»?
2. Назвіть значення та завдання аналізу ймовірності банкрутства підприємства.
3. Які джерела інформації використовуються в процесі аналізу ймовірності банкрутства підприємства?
4. Охарактеризуйте методи оцінки ймовірності банкрутства підприємства.
5. Який порядок проведення аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства?
6. Нзвіть спільні та відмінні ознаки ліквідності та платоспроможності підприємства.
7. Охарактеризуйте основні показники, що використовуються для розрахунку показників ліквідності.
8. Назвіть методи прогнозування можливого банкрутства.
9. Які фактори негативно впливають на зростання ймовірності банкрутства підприємства.

Тести для перевірки знань

1. Яка умова не виконується на більшості підприємств щодо абсолютно ліквідного балансу?
 - а) $A1 \geq П1$;
 - б) $A2 \geq П2$;
 - в) $A3 \geq П3$.
2. Показник, який розраховується як відношення оборотних засобів і валюти балансу та показує їх питому вагу в майні підприємства:
 - а) коефіцієнт покриття;

- б) коефіцієнт швидкої ліквідності;
- в) частка оборотних засобів у активах.

3. *Здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов'язань:*

- а) фінансова стійкість;
- б) рентабельність;
- в) платоспроможність.

4. *Які з наведених видів активів відносять до важколіквідних активів?*

- а) незавершене виробництво;
- б) запаси;
- в) необоротні активи.

5. *Які з наведених видів активів відносять до неліквідних активів?*

- а) грошові кошти;
- б) векселі;
- в) сумнівна дебіторська заборгованість.

6. *Комплекс послідовних заходів, спрямованих на виведення підприємства з кризового стану це:*

- а) санація;
- б) банкрутство;
- в) ліквідація.

7. *Моделі Альтмана, Спрінгейта та Лису мають основний показник:*

а) рівень збитковості та пошук напрямів мінімізації їх впливу на результати господарювання;

- б) рентабельність продажу активів;
- в) прибутковість, який і впливає на результати оцінки ймовірності настання банкрутства.

8. *Різниця між фактичним і беззбитковим обсягом продажу – це:*

- а) зона безпеки;
- б) точка беззбитковості;
- в) рівень прибутковості.

9. *Дискримінантний аналіз ймовірності банкрутства, з позиції теорії і практики, розмежовують на:*

- а) однофакторний і багатофакторний;
- б) детермінований та стохастичний;
- в) перспективний та ретроспективний.

10. *Процедура визначення ступеня близькості фінансового стану до неплатоспроможності (банкрутства) це:*

- а) прогнозування санації;
- б) діагностика банкрутства;
- в) оцінка ліквідності.

Ситуаційні завдання, задачі та вправи

Завдання 10.1

Необхідно:

Навести спільні та відмінні ознаки між термінами «платоспроможність» та «ліквідність», використовуючи рис. 10.1.

Дані для виконання:

<i>Платоспроможність</i>	<i>Ліквідність</i>
Спільні ознаки	
↓ 1. 2. 3.	
Відмінні ознаки	
↓ 1. 2. 3.	↓ 1. 2. 3.

Рис. 10.1. Спільні та відмінні ознаки між термінами «платоспроможність» та «ліквідність»

Завдання 10.2

Необхідно:

Пов'язати терміни із визначенням їх змісту. Для цього проставити праворуч від номера відповідну літеру.

Дані для виконання:

<i>Поняття</i>	<i>Зміст поняття</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
1. Поточна платоспроможність	А. Це здатність підприємства погасити свої зобов'язання за рахунок перетворення частини активів у грошові кошти
2. Ліквідність__	Б. Передбачає здатність підприємства платити за своїми довгостроковими зобов'язаннями
3. Ліквідність балансу ____	В. Це здатність оборотних засобів перетворюватись у грошові кошти, які необхідні для нормального функціонування підприємства, тобто можливість реалізувати наявні засоби для сплати у відповідні строки своїх першочергових зобов'язань
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Г. Є узагальнюючим відносним показником ліквідності балансу, який розраховується як відношення вартості оборотних активів до величини поточних зобов'язань
5. Ліквідність активів –	Д. Характеризує ту частину поточних зобов'язань, які можна погасити за рахунок найліквідніших активів
6. Довгострокова платоспроможність	Е. Характеризує швидкість перетворення активів у грошові кошти, тривалість часу для такої трансформації
7. Коефіцієнт поточної ліквідності	Ж. Характеризує поточний стан рахунків на підприємстві і оцінюється шляхом порівняння наявних платіжних засобів з терміновими зобов'язаннями.

Завдання 10.3

Необхідно:

Використавши дані Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) (за вибором студента), заповнити таблиці, провести аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства (табл. 10.1, табл. 10.2). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Дані для виконання:

Таблиця 10.1

Групування активів за ознакою ліквідності

<i>Група активів</i>	<i>Групи активів за ознакою ліквідності</i>	<i>На початок року</i>	<i>На кінець року</i>
A1	Абсолютно ліквідні активи		
A2	Швидко реалізовані активи		
A3	Повільно реалізовані активи		
A4	Важко реалізовані активи		

Групування показників пасиву балансу за ознакою терміновості погашення

<i>Група пасивів</i>	<i>Групування пасивів за термінами погашення</i>	<i>На початок року</i>	<i>На кінець року</i>
П1	Першочергові зобов'язання		
П2	Поточні зобов'язання		
П3	Довгострокові зобов'язання		
П4	Постійні (фіксовані) пасиви		

Завдання 10.4

Необхідно:

Використавши дані Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) (за вибором студента), оцінити ймовірність банкрутства підприємства шляхом застосування п'ятифакторної моделі Альтмана та моделі Терещенка.

Дані для виконання:

Дані Балансу (Звіту про фінансовий стан підприємства) (за вибором студента). Зробити відповідні висновки за результатами проведеного дослідження.

Рекомендована література:

Базова: [1-6, 7, 8, 9, 10]

Допоміжна: [1, 2, 4, 8, 9, 13]

Інформаційні ресурси: [1-6]

4. Рекомендована література

Базова

1. Адлер О.О., Лесько О.Й. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2019. 114 с.
2. Волкова Н. А., Подвальна Н. Е., Семенова К. Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.
3. Грицаєнко Г.І., Грицаєнко М.І. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2021. 260 с.
4. Іваненко В.О., Новіченко Л.С. Аналіз господарської діяльності (практикум): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів екон.спец. К.: ТОВ «Август Трейд», 2016. 164 с.
5. Кіндрацька Г. І. Аналіз господарської діяльності: посібник / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. Львів : ЗУКЦ, 2017. 310 с.
6. Косова Т. Д., Сухарев П. М., Ващенко Л. О. та ін. Організація і методика економічного аналізу. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 528 с.
7. Кулик А.В. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / А.В. Кулик. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 452 с.
8. Міщук Г.Ю., Джигар Т.М., Шишкіна О.О. Економічний аналіз: навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2017. 156 с.
9. Непочатенко О.О. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2020. 272 с.
10. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434 с.

Допоміжна

1. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: практикум. Друге видання, доопрацьоване і доповнене. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 156 с.
2. Ковальчук Т.М., Вергун А.І. Аналіз фінансового стану підприємств за видами економічної діяльності. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2020. Вип. 38. С. 96-99
3. Новіченко Л.С. Організація економічного аналізу на підприємстві. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 1. С. 199-207 URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/2020>
4. Новіченко Л.С. Платоспроможність суб'єкта господарювання: сутність, економічний аналіз та напрями підвищення. Наукові перспективи. 2022. № 3(21). С. 21-28. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-3\(21\)-83-93](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-3(21)-83-93)
5. Новіченко Л.С. Продуктивність праці: аналіз показників та резерви підвищення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2022. № 3. С. 83-93 DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-3-7933>
6. Новіченко Л.С. Аналіз показників рентабельності підприємства: теоретичні та прикладні аспекти. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 5. Том 2. С. 254-259

7. Поддєрьогін А.М., Скочій С.В. Факторний аналіз формування прибутку виробничого підприємства. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2018. № 2. С. 304- 318.

8. Притуляк Н. Факторний аналіз ліквідності активів підприємства. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2020. № 4. С. 92-105.

9. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С., Єрміїчук Н.І. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. 2019. 336 с.

10. Чепка В.В., Свідєрська І.М., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 19-20. С. 96-102.

11. Чміль Г.Л. Факторний аналіз фонду оплати праці персоналу компанії індустрії гостинності. Агросвіт. 2020. № 15. С. 36-40

12. Шандова Н.В. Джерела підвищення продуктивності праці. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. № 2 (70). С. 32-37

13. Ярова В.В., Велієва В.О. Теорія економічного аналізу: навч. посібник. 2021. 115 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>.

5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://bank.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua>.